

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	450
Land:	Irak
Kilde:	Migrationsverket.
Titel:	Instruktion. Rättschefens rättsliga ställningstagande om Homo- och bisexuella från Irak.
Udgivet:	21. oktober 2009
Optaget på baggrundsmaterialet:	9. december 2009

Rättschefens rättsliga ställningstagande

om

Homo- och bisexuella från Irak

1 Sammanfattning

Ett antal rapporter om förvärrat säkerhetsläge för homo- och bisexuella i södra och centrala Irak har publicerats under det senaste halvåret av 2009. Rättschefen vill med detta ställningstagande klargöra hur situationen för homo- och bisexuella irakier ska bedömas.

I varje ärende ska en individuell bedömning göras av om den sökande löper en trovärdig risk för förföljelse.

När en person, med ursprung i södra och centrala delarna av Irak, gör troligt att han eller hon löper en risk att utsättas för förföljelse på grund av sin sexuella läggning innebär det förvärrade säkerhetsläget för homo- och bisexuella att personen ska bedömas ha skyddsskäl om internflykt inte är möjlig till någon av de tre norra provinserna i Irak (KRG-området).

Då det inte framkommer några rapporter om att det förvärrade säkerhetsläget för homo- och bisexuella i södra och centrala delarna av Irak skulle ha spridit sig till KRG-området görs inte motsvarande bedömning för personer som har sin ursprung i dessa tre provinser. En individuell bedömning kan dock, i det enskilda fallet, leda till annat resultat.

2 Bakgrund

Landinformation

Södra och centrala Irak

UNHCR har i rapport från april 2009 "Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Iraqi Asylum-seekers" (Lifos 20723)

konstaterat att även om homosexualitet inte är förbjudet enligt irakisk lag bedöms det som både tabu och som handling som utförs mot islam. Den irakiska regeringen anser inte att mord på homosexuella är prioriterat. Många höga tjänstemän förnekar dessutom att homosexualitet existerar i Irak.

UNHCR rapporterar att de senaste morden på homosexuella ägde rum i Bagdads Sadr City den 2 april 2009. Den irakiska polisen har också rapporterat att de den 25 mars 2009 fann fyra döda homosexuella i Sadr City. Det rapporteras att shiitiska religiösa ledare uppmanat folket att ingripa mot spridningen av homosexualitet. Irakiska frivilligorganisationer, som driver s.k. "safe-houses" uppger också att det är mycket svårt för en homosexuell att få till stånd medling med sin familj och det saknas möjlighet att få skydd från statliga myndigheter.

Efter denna rapport har ett flertal andra frivilligorganisationer rapporterat om ett kraftigt förvärrat säkerhetsläge för homosexuella i Irak, bl.a. Human Rights Watch (Lifos 21287) och Institute for War and Peace Reporting (Lifos 21225). Amnesty International har i en skrivelse daterad den 9 april 2009 uppmanat Iraks premiärminister Nuri Al-Maliki att vidta åtgärder för att utreda de mord som skett och för att erbjuda homosexuella effektivt skydd i landet.

Norra Irak – Kurdistan Regional Government Area

Det har genomförts två större utredningsresor till norra Irak. Den första genomfördes av Danska Utlänningsstyrelsen, Danska Flyktingrådet och Norska Landinfo. Den andra genomfördes av Migrationsverket, Röda korset och Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar. Från dessa utredningsresor har det gjorts fyra rapporter (Lifos 21178, 21201, 21202 och 21620).

Sammanfattningsvis kan man av dessa rapporter konstatera att uppgiftslämnarna angett att homosexuella relationer är mestadels dolda och så länge det sköts i det dolda och inte öppet kommer inte samhället att ingripa. De flesta familjer gör sitt bästa för att dölja att en familjemedlem är homosexuell. Lesbiska är helt osynliga i samhället. Ingen av de intervjuade hade dock någonsin hört talas om att någon har blivit mördad på grund av sin homosexuella läggning eller på grund av att han eller hon har utfört homosexuella handlingar. De shiamuslimska miliser som aktivt förföljer homosexuella i Bagdad och södra samt centrala Irak är inte aktiva i de nordliga provinserna av landet, vilket kan vara en grund till att man inte har sett samme omfång av angrepp mot homosexuella där.

Möjligheter att bosätta sig i norra Irak – KRG-område

Norska landinfo har i rapport om minoriteters möjligheter att bosätta sig i KRG-området (Lifos 21427) angett följande. Kurdiska myndigheter utövar sträng kontroll över vem som rör sig in och ut från det självstyrda området, även om säkerhetsåtgärderna minskat något inom loppet av de sista två åren (UNHCR 2009, s. 52). Alla som önskar att besöka eller bosätta sig i

området måste passera KRG-säkerhetskontroller mellan KRG-provinserna och resten av Irak. De kommer att bli ombudade att visa giltiga identifikationspapper och blir kontrollerade mot ett register över personer som är efterlysta för kriminella handlingar.

När det gäller villkoren för att få uppehålls- och bosättingstillstånd, varierar praxis från provins till provins. I den sydöstliga och PUK-kontrollerade Suleimania-provinsen är det i utgångsläget inga restriktioner för att kunna bosätta sig, medan det i de nordvästliga provinserna Dohuk och Erbil som huvudregel krävs en sponsor, det vill säga att det är nödvändigt att känna någon som redan är bosatt där (UNHCR 2009, s. 53-55). Enligt kurdiska regionala myndigheter har alla irakier fri tillgång till KRG-provinserna om de inte står uppförda på listan över misstänkta för kriminella handlingar (Udländingesservice, Dansk Flygtninge-hjælp & Landinfo 2009, s. 13). Landinfos generella intryck är att praxis inte är nedtecknat i något fast regelverk och därför kan variera något över tid, men att det i en längre tid har gjorts lättnader.

3 Gällande rätt

Tillämpliga lagrum - 4 kap. 1 § utlänningslagen

Enligt 4 kap 1 § utlänningslagen avses med flykting i denna lag en utlänning som befinner sig utanför det land som utlänningen är medborgare i, därför att han eller hon känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp, och inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, begagna sig av detta lands skydd. Detta gäller oberoende av om det är landets myndigheter som är ansvariga för att utlänningen utsatts för förföljelse eller om dessa inte kan antas erbjuda trygghet mot förföljelse från enskilda.

Som flykting skall även anses en utlänning som är statslös och som av samma skäl som anges i första stycket befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare haft sin vanliga vistelseort, och inte kan, eller på grund av fruktan inte vill, återvända dit.

Uttalanden i förarbetena till utlänningslagen

I förarbetena den aktuella lagen (prop. 2005/06:6, sid 28 – 29) anför regeringen bl.a. följande. ”Flyktingbestämmelsens krav att fruktan för förföljelse skall vara välgrundad, dvs. att fruktan skall ha fog för sig, gäller vid påståenden om förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning, på samma sätt som beträffande övriga grunder för förföljelse. Vid prövningen av om fruktan är välgrundad skall alltså göras en bedömning av risken för att sökanden kan komma att utsättas för förföljelse vid ett återvändande till hemlandet. Förhållandena i hemlandet och den enskildes personliga

förhållanden skall vägas in i denna bedömning. Om en person i hemlandet har levt på ett sätt som minimerat risken för förföljelse, t.ex. genom att dölja sin sexuella läggning, kan denna omständighet ha betydelse vid riskbedömningen. Det hindrar dock inte att den enskilde, på grund av sin sexuella läggning, skall anses tillhöra en viss samhällsgrupp och det får aldrig krävas att personen i fråga skall göra avkall på en sådan grundläggande egenskap vid ett återvändande. Riskbedömningen måste göras med utgångspunkt i omständigheterna i det enskilda fallet och de närmare gränsdragningarna för prövningen i detta avseende av asylskäl som rör förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning får överlämnas åt rättstillämpningen att göra.”

”Även kravet på avsaknad av hemlandets skydd och frågan om det finns ett s.k. inre flyktalternativ skall bedömas på samma sätt oavsett vilken grund för förföljelse som är aktuell. Det inre flyktalternativet, dvs. att den enskilde kan få skydd på en annan plats i hemlandet, är en internationellt vedertagen princip. För att inre flykt skall bli aktuell som alternativ till flyktingskapet måste den enskilde ha tillgång till ett effektivt skydd mot förföljelse i hemlandet. Därutöver måste han eller hon också ha en realistisk möjlighet till försörjning och förutsättningar att leva på ett sätt som inte innebär onödigt lidande eller umbäranden. Hänvisningar till ett inre flyktalternativ måste göras med försiktighet och med beaktande av den enskildes personliga förhållanden och de allmänna förhållandena i hemlandet. Inte minst kvinnors möjligheter till försörjning för sig och sin familj, när sådan finns, skall beaktas i ett sådant sammanhang. Det måste uppmärksammas att kvinnor i vissa länder ofta är mer utsatta som familjeförsörjare än män.”

”Som några av remissinstanserna påpekat är det beträffande förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning viktigt att beakta samhällsstrukturen i den asylsökandes hemland och dess betydelse för statens vilja och förmåga att erbjuda invånarna skydd. Utredningen redogör utförligt för flera exempel på förföljelse i relation till begreppet särskild samhällsgrupp och frågan om hemlandets skydd (SOU 2004:31 s. 121 ff). Förföljelse som sker inom den privata sfären kan utgöra grund för flyktingskap beroende på de motiv som ligger bakom statens oförmåga eller ovilja att ge skydd. Statens oförmåga kan bero på t.ex. resursbrist eller ineffektivitet vilket inte kan knytas till någon förföljelsegrund. Den utsatte är då inte en flykting i lagens mening. En person, som riskerar att bli utsatt av enskilda för förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning, vägras emellertid i vissa fall skydd i hemlandet som en uppenbar följd av rådande politiska, sociala, religiösa eller kulturella strukturer, vilka i detta sammanhang får sägas innefatta det som benämns könsmaktsstruktur. I sådana fall kan personen vara att betrakta som flykting.”

”Bevisbördan i asylärenden ligger enligt vedertagna principer hos den asylsökande. Regeringen har dock redan i tidigare lagstiftningsarbeten understrukit vikten av att beviskraven inte ställs alltför högt när det gäller bl.a. påståenden om risk för förföljelse. Någon fullständig bevisning som klart styrker att det finns en sådan risk kan sällan läggas fram och sökandens

berättelse bör därför godtas om den framstår som trovärdig och sannolik (prop. 1996/97:25 s. 98). Uttalandet gäller självfallet även påståenden om förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning.”

Praxis

Migrationsöverdomstolen (MIG 2006:1): Det är en vedertagen bevisrättslig princip inom förvaltningsprocessrätten att den som ansöker om en förmån har bevisbördan för att han eller hon uppfyller de krav som uppställs i lagen för att förmånen skall beviljas. Bevisbördan ligger därför initialt på sökanden även när frågan avser uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl.

Migrationsöverdomstolen (MIG 2007:12): Den sökande har bevisbördan, vilket innebär att det är han eller hon själv som i första hand har att tillhandahålla relevanta uppgifter till ledning för bedömningen av hans eller hennes behov av skydd. För att en sökande skall kunna få uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande i övrigt måste krav ställas på att denne talar sanning och hjälper utredaren så att alla fakta i ärendet kan klarläggas. Detta inbegriper även att den asylsökande måste göra sin identitet sannolik.

Med hänsyn till de problem en sökande kan ha att tillhandahålla bevisning kan Migrationsverket och i vissa fall även en migrationsdomstol - trots att sökanden har den initiala bevisbördan - i vissa fall få dela ansvaret att fastställa vissa fakta bl.a. avseende inhämtande av landinformation. Utredningsansvaret avseende fakta kan också innebära att det allmänna i vissa fall måste bistå sökanden med att få autenticiteten i originalhandlingar bedömda av svenska ambassader eller låta sökanden få besvara frågor vid en förhandling.

Det ligger i sakens natur att många av de förhållanden som åberopas av en asylsökande angående sitt skyddsbehov inte kan göras sannolika med skriftlig eller annan bevisning. I förarbetena till lagen framhålls därför att beviskraven inte kan ställas allt för högt när det gäller påståenden om risk för förföljelse, eftersom någon fullständig bevisning som klart kan styrka att det finns en sådan risk sällan kan läggas fram. Motsvarande synsätt måste även anläggas när den sökande gör gällande att han eller hon är skyddsbehövande i övrigt. Sökandens berättelse får därför godtas om den framstår som trovärdig och sannolik. Inom asylrätten finns därför en bevislätnadsregel till förmån för den asylsökande, tvivelsmålets fördel (benefit of the doubt). En förutsättning för att den asylsökande skall kunna få förmånen av denna bevislätnadsregel är att han eller hon gjort ett ärligt försök att styrka sin berättelse och att hans eller hennes allmänna trovärdighet inte ifrågasätts.

Migrationsöverdomstolen (MIG 2008:20): En utlänning är inte i behov av internationellt skydd om det beträffande en del av ursprungslandet inte finns någon välgrundad fruktan för förföljelse eller någon verklig risk för att lida allvarlig skada, och utlänningen rimligen kan förväntas uppehålla sig i den delen av landet. Under sådana förhållanden har utlänningen ett internt

flyktalternativ. Migrationsverket och domstolarna har således att pröva om det är rimligt att tillämpa ett internflyktsalternativ. För att ett internflyktsalternativ skall kunna användas krävs t.ex. inte att det finns arbete för alla som återvänder. Däremot skall rätten att skaffa sig ett arbete finnas genom att man kan registrera sig och mottas i landet. Skulle den som återvänder mötas av otillbörliga umbäranden ur humanitär synvinkel är det dock inte rimligt att hänvisa till ett internt flyktalternativ.

En individuell bedömning måste göras av om ett internt flyktalternativ är rimligt i varje enskilt fall. Det innebär att inte endast de allmänna förhållandena i ursprungslandet skall beaktas utan även den enskilde utlänningens möjligheter att bosätta sig på en ny ort, där han eller hon helt saknar socialt nätverk. Härvid kan sådana omständigheter som kön, ålder och hälsa vara av betydelse.

Migrationsöverdomstolen (MIG 2009:4): När det gäller frågan om det föreslagna interna flyktalternativet är relevant måste det prövas - när det är en icke-statlig aktör som utgör ett hot mot den enskilde - om aktören kan utöva ett hot mot den enskilde även på det föreslagna området, och om hemlandets myndigheter i så fall har möjlighet att skydda den enskilde mot att ett sådant hot verkställs. Det är även av vikt att den enskilde på det föreslagna området inte riskerar att utsättas för förföljelse eller skyddsgrundande behandling på annan grund än den ursprungliga. Vid prövningen av om det i någon del av hemlandet finns ett internt flyktalternativ ska såväl de allmänna omständigheterna i den delen av landet som sökandens personliga förhållanden beaktas.

När hotbilden utgår från icke-statliga aktörer anses skydd normalt kunna ges om staten vidtar rimliga åtgärder för att förhindra att en person förföljs eller utsätts för skyddsgrundande behandling. Sådant skydd ges bland annat genom att staten ombesörjer att det finns ett effektivt rättssystem för avslöjande, åtal och bestraffning av handlingar som innebär förföljelse eller skyddsgrundande behandling och sökanden har tillgång till detta skydd.

För att frågan om skyddsbehov ska kunna avgöras måste det finnas relevant och aktuell landinformation.

Som ovan nämnts är det inte tillräckligt att konstatera att ett internt flyktalternativ är relevant. En individuell bedömning av om ett internt flyktalternativ är rimligt ska också göras i varje enskilt fall. Vid den bedömningen kan sådana omständigheter som kön, ålder och hälsa beaktas.

4. Rättschefens bedömning

Det är av naturliga skäl svårt att ifrågasätta en persons sexuella läggning. Uppgift om homo- eller bisexuell läggning får därför i allmänhet godtas.

I de fall det föreligger skriftlig bevisning om förföljelse, t.ex. i form av domar eller dylikt ska denna bevisvärderas både separat och sammantaget med den asylsökandes berättelse.

Vid bedömning av risken för att sökanden kan komma att utsättas för förföljelse vid ett återvändande ska hänsyn tas till sökandes berättelse om vad som inträffat i hemlandet. Om sökandes berättelse framstår som trovärdig och sannolik ska denna godtas. När uppgift om sexuell läggning åberopas först i en senare del av handläggningen eller processen bör inte enbart detta faktum minska trovärdigheten av uppgiften. (se Rättschefens instruktion 4/2009). Sökanden ska tillerkännas ”benefit of the doubt” för de uppgifter han eller hon inte kan bevisa om han eller hon gjort ett ärligt försök att styrka sin berättelse och hans eller hennes allmänna trovärdighet inte ifrågasätts.

En bedömning ska därefter göras av risken för att sökanden kan komma att utsättas för förföljelse vid ett återvändande till hemlandet. I denna del väger det naturligtvis tungt om landinformation visar att förhållandena i hemlandet för en homo- eller bisexuell person blivit kraftigt försämrade, på det sätt som skett i södra och centrala Irak under det senaste halvåret.

Även den enskildes personliga förhållanden skall vägas in i denna bedömning. Om en person i hemlandet och i Sverige har levt och lever på ett sätt som minimerar risken för förföljelse, t.ex. genom att dölja sin sexuella läggning, kan denna omständighet ha betydelse vid riskbedömningen. Det hindrar dock inte att den enskilde, på grund av sin sexuella läggning, skall anses tillhöra en viss samhällsgrupp och det får aldrig krävas att personen i fråga skall göra avkall på en sådan grundläggande egenskap vid ett återvändande.

I södra och centrala delarna av Irak är samhällsstrukturen idag sådan att det inte kan slås fast att staten har vilja eller förmåga att erbjuda homo- och bisexuella skydd. Även i de fall förföljelse utgår från den privata sfären får den irakiska staten i södra och centrala Irak bedömas vara oförmögna eller ovilliga att ge skydd till homo- och bisexuella. Samma bedömning går inte att generellt göra för KRG-området. För sökande som kommer från KRG-området måste en individuell bedömning göras av möjligheterna till skydd av myndigheterna.

I de fall en sökande från Irak, efter en individuell bedömning, gör sannolikt att han eller hon har ett skyddsbehov på grund av sin sexuella läggning ska en bedömning göras om det finns ett s.k. inre flyktalternativ.

I dessa ärenden utgår hoten vanligtvis från icke-statliga aktörer. För att inre flykt skall bli aktuell som alternativ till flyktingskapet måste den enskilde dock ha tillgång till ett effektivt skydd mot förföljelsen. Det är även av vikt att den enskilde på det föreslagna området inte riskerar att utsättas för förföljelse eller skyddsgrundande behandling på annan grund än den ursprungliga.

En individuell bedömning ska därefter göras av om ett internt flyktalternativ är rimligt i det enskilda fallet. Vid den bedömningen kan sådana omständigheter som kön, ålder och hälsa beaktas. Det krävs dock, inte att det finns arbete för den enskilde. Däremot ska rätten att skaffa sig ett arbete finnas genom att man kan registrera sig och mottas i landet. Skulle den som återvänder mötas av otillbörliga umbäranden ur humanitär synvinkel är det dock inte rimligt att hänvisa till ett internt flyktalternativ.

Migrationsverket gör bedömningen att en homo- eller bisexuell kvinna som är hotad av icke-statliga aktörer och är i avsaknad av manligt nätverk inte torde ha internflyktsmöjligheter i Irak. En homo- eller bisexuell man från södra eller centrala delarna av Irak torde däremot i normalfallet vara skyddad mot förföljelse från icke-statliga aktörer inom KRG-kontrollerat område om inte individuella förutsättningar medför att det är orimligt.

Detta rättsliga ställningstagande har beslutats av undertecknad rättschef efter föredragning av Helene Hedebris, verksjurist.

Mikael Ribbenvik
Rättschef